

УДК 377.35:004:37.018.43

[https://doi.org/10.52058/2786-6025-2025-7\(48\)-872-887](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2025-7(48)-872-887)

Паска Тарас Валерійович доктор філософії, асистент кафедри педагогіки та освітнього менеджменту імені Богдана Ступарика, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, м. Івано-Франківськ, тел.: (0342)57-00-10, <https://orcid.org/0000-0002-4579-388X>

МОТИВАЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ НАВЧАННЯ В ЦИФРОВОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ ПРИ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Анотація. У статті здійснено комплексний аналіз мотиваційних стратегій навчання в умовах цифрового освітнього середовища, що формується у процесі підготовки майбутніх фахівців професійної освіти. Акцентується, що трансформаційні процеси в українській системі освіти, обумовлені цифровізацією, пандемією COVID-19 та російсько-українською війною, суттєво змінили освітній простір і актуалізували проблему зниження мотивації до навчання, особливо у форматах дистанційного та гібридного навчання. Висвітлюється, що мотивація залишається ключовим чинником ефективної професійної підготовки, яка забезпечує готовність до саморозвитку, професійної самореалізації та адаптації до потреб ринку праці.

Розкрито наукові підходи до трактування навчальної та професійної мотивації, що визначають її як динамічний багаторівневий феномен, який формується під впливом внутрішніх і зовнішніх чинників. Окреслено специфіку цифрового освітнього середовища, його структуру, функціональні можливості та роль у трансформації мотиваційних процесів. Звертається увага на переваги цифровізації (доступність освітніх ресурсів, можливість персоналізації навчання, інтерактивність, стимулювання самостійності здобувачів освіти), а також на потенційні ризики (зменшення особистісної взаємодії, інформаційне перевантаження, ризик ізоляваності студентів).

Охарактеризовано мотиваційні стратегії, що сприяють активізації навчальної діяльності в цифровому середовищі: гейміфікацію, адаптивне навчання, соціальну взаємодію у групах, наставництво, інтерактивне оцінювання, проектну діяльність і розвиток цифрової творчості. Наголошується на важливості поєднання педагогічної майстерності з

використанням цифрових інструментів, що дозволяє забезпечити підтримку внутрішньої мотивації здобувачів освіти.

Висвітлено результати експериментального дослідження, проведеного у 2024-2025 роках серед студентів різних спеціальностей Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. Визначено чинники, які найбільше впливають на навчальну мотивацію: пізнавальний інтерес, кар'єрні перспективи, особистість викладача, підтримка колективу, ефективність зворотного зв'язку. Ідентифіковано також основні демомотиваційні чинники: перевантаження теорією без практичної складової, нецікава подача матеріалу, слабка організація онлайн-занять, технічні складнощі. З'ясовано цифрові інструменти, що найбільше стимулюють навчальну активність: інтерактивні тести, гейміфіковані платформи, онлайн-курси, командні проєкти, навчальні відео з практичними прикладами.

Зроблено висновок, що ефективність мотиваційних стратегій навчання у цифровому освітньому середовищі зумовлена не лише доступом до цифрових технологій, а й педагогічною майстерністю, якістю організації освітнього процесу, стилем взаємодії викладача зі студентами, рівнем залученості здобувачів освіти до спільної діяльності, а також їхньою орієнтацією на професійний розвиток і самореалізацію.

Ключові слова: мотивація, професійна освіта, цифрові технології, професійна мотивація, цифрове освітнє середовище, мотиваційні стратегії навчання, гейміфікація, інтерактивне навчання, адаптивне навчання, сучасні освітні технології.

Paska Taras Valeriiovych PhD in Pedagogy, Assistant of the Bohdan Stuparyk Department of Pedagogy and Educational Management, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, Ivano-Frankivsk, tel: (0342)57-00-10, <https://orcid.org/0000-0002-4579-388X>

MOTIVATIONAL LEARNING STRATEGIES IN THE DIGITAL EDUCATIONAL ENVIRONMENT IN THE TRAINING OF FUTURE VOCATIONAL EDUCATION SPECIALISTS

Abstract. The article provides a comprehensive analysis of motivational learning strategies in the digital educational environment, which is formed in the process of training future vocational education specialists. It is emphasized that the transformational processes in the Ukrainian education system caused by digitalization, the COVID-19 pandemic and the Russian-Ukrainian war have significantly changed the educational space and actualized the problem of

decreased motivation to learn, especially in distance and hybrid learning formats. The article highlights that motivation remains a key factor in effective professional training, which ensures readiness for self-development, professional self-realization and adaptation to the needs of the labor market.

The scientific approaches to the interpretation of educational and professional motivation are revealed, which define it as a dynamic multilevel phenomenon that is formed under the influence of internal and external factors. The specifics of the digital educational environment, its structure, functionality and role in the transformation of motivational processes are outlined. Attention is drawn to the benefits of digitalization (accessibility of educational resources, the possibility of personalizing learning, interactivity, stimulating the independence of students), as well as potential risks (reduced personal interaction, information overload, the risk of student isolation).

The motivational strategies that contribute to the intensification of learning activities in the digital environment are characterized: gamification, adaptive learning, social interaction in groups, mentoring, interactive assessment, project activities, and the development of digital creativity. The author emphasizes the importance of combining pedagogical skills with the use of digital tools to support students' intrinsic motivation.

The results of an experimental study conducted in 2024-2025 among students of various specialties of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University are presented. The factors that have the greatest impact on learning motivation are identified: cognitive interest, career prospects, teacher's personality, team support, and feedback effectiveness. The main demotivating factors are also identified: overload of theory without a practical component, uninteresting presentation of material, poor organization of online classes, technical difficulties.

The digital tools that stimulate learning activity the most are identified: interactive tests, gamified platforms, online courses, team projects, and training videos with practical examples.

It is concluded that the effectiveness of motivational learning strategies in the digital educational environment is determined not only by access to digital technologies, but also by pedagogical skills, the quality of the educational process, the style of interaction between the teacher and students, the level of involvement of students in joint activities, as well as their focus on professional development and self-realization.

Keywords: motivation, professional education, digital technologies, professional motivation, digital educational environment, motivational learning strategies, gamification, interactive learning, adaptive learning, modern educational technologies.

Постановка проблеми. Сучасна українська система освіти функціонує в умовах глибоких трансформацій, що зумовлені не лише реформами, а й глобальними викликами сьогодення – цифровізацією, пандемією COVID-19, російсько-українською війною. Ці фактори суттєво змінили формат і зміст освітнього процесу, актуалізували потребу в гнучкості, адаптивності та розвитку нових стратегій освітньої взаємодії. Особливо це стосується професійної освіти, яка має не лише передати знання та сформувати навички, а й забезпечити високий рівень мотивації до навчання, професійного розвитку та самореалізації. Водночас цифрове освітнє середовище висуває нові вимоги до педагогів, які мусять шукати дієві способи підтримання інтересу здобувачів освіти, особливо в умовах віддаленого або гібридного навчання.

Проблема зниження навчальної мотивації серед студентів у цифровому середовищі постала надзвичайно гостро. Часто здобувачі освіти сприймають дистанційне чи змішане навчання як менш значуще або менш ефективне, що негативно позначається на якості засвоєння матеріалу, ініціативності та активності в освітньому процесі. При цьому саме мотивація є тією рушійною силою, яка спонукає особистість до навчальної діяльності, дозволяє долати труднощі й формує готовність до професійного саморозвитку. У професійній освіті, орієнтованій на практичну підготовку, мотиваційні чинники відіграють визначальну роль у формуванні компетентного фахівця, здатного до інноваційної діяльності та адаптації в умовах сучасного ринку праці.

У зв'язку з цим виникає потреба в ґрунтовному аналізі й систематизації мотиваційних стратегій навчання, ефективних саме в цифровому освітньому середовищі.

Які методи та прийоми варто використовувати викладачеві, щоб не просто донести інформацію через онлайн-формати, а дійсно зацікавити, активізувати та підтримати внутрішню мотивацію студентів? Як адаптувати традиційні мотиваційні моделі до реалій цифрової взаємодії?

Ці запитання потребують педагогічного осмислення, оскільки без відповідей на них неможливо забезпечити якісну підготовку майбутніх фахівців професійної освіти, готових діяти у високотехнологічному світі та розвивати цифрову компетентність як частину власної професійної ідентичності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз проблеми мотивації до навчання як ключового чинника ефективності освітнього процесу має тривалу наукову традицію. Теоретичні основи мотивації як рушійної сили діяльності особистості висвітлено в працях таких науковців, як Т. Голубенко, А. Квятковська, О. Ковальова, В. Корнієнко, І. Кипич,

І. Крамаренко, М. Левченко, А. Мельник, Н. Родінова, Н. Скрипник, С. Феденько, В. Шкраб'юк, А. Цапко та ін. У педагогічному дискурсі важливими є погляди О. Васюк, С. Виговської, А. Виговського, які підкреслюють динамічний характер навчальної мотивації. Сучасне розуміння мотивації як поєднання внутрішніх і зовнішніх чинників представлено у працях А. Лукіянчук, а навчальна мотивація як усвідомлена самостійна активність – у дослідженнях О. Тіщук, О. Маєвської, Т. Чернової. Професійну мотивацію як ціннісно-смыслову спрямованість особистості досліджує О. Пінська.

У контексті цифровізації освіти актуальними є праці І. Крамаренка, Н. Морзе, В. Радкевич, А. Самка, С. Сисоевої, які аналізують цифрове освітнє середовище та його потенціал для посилення навчальної мотивації. В. Марченко, А. Єфремова та Н. Павлова визначають цифрове середовище як платформу для реалізації освітніх цілей через сучасні технології. Досвід використання гейміфікації, проєктного та соціального навчання в цифровому форматі досліджували І. Бондар, О. Пошетун, В. Сутковий. Проте інтегрований підхід до мотиваційних стратегій навчання саме у цифровому середовищі підготовки майбутніх фахівців професійної освіти залишається недостатньо опрацьованим. Недостатньо розкритими залишаються критерії ефективності мотиваційних стратегій навчання у цифровому форматі, а також роль цифрового наставництва у підтримці внутрішньої мотивації студентів.

Метою статті є аналіз та узагальнення ефективних мотиваційних стратегій навчання, що застосовуються в цифровому освітньому середовищі при підготовці майбутніх фахівців професійної освіти.

Виклад основного матеріалу. У сучасних умовах цифрової трансформації освіти проблема формування й підтримки мотивації до навчання набуває нового змісту й значущості. Традиційні мотиваційні механізми втрачають свою ефективність у ситуаціях онлайн або змішаного навчання, що вимагає переосмислення підходів до організації освітнього процесу.

З огляду на це, особливої актуальності набуває дослідження специфіки мотиваційних стратегій навчання у цифровому освітньому середовищі, де взаємодія учасників освітнього процесу опосередковується технологіями.

У цьому контексті важливо не лише визначити понятійний апарат мотивації в цифрову добу, а й проаналізувати переваги та ризики цифровізації для внутрішньої і зовнішньої мотивації здобувачів освіти, виявити ефективні підходи та інструменти, які сприяють активізації навчальної діяльності, особливо при підготовці майбутніх фахівців професійної освіти.

«Велика українська енциклопедія» визначає поняття «мотивація» як «психологічний чинник, що спонукає або заохочує особу до дії» [1]. Це базове розуміння поняття дає підґрунтя для його подальшого розгляду в освітньому контексті, де мотивація виступає як важливий внутрішній ресурс, що впливає на ефективність навчальної діяльності.

У сучасній педагогічній літературі мотивація дедалі частіше трактується як комплексне явище, що поєднує в собі індивідуальні особливості здобувача освіти та специфіку освітнього середовища, в якому він функціонує.

Дослідниця А. Лукіяничук зазначає, що мотивація – це «сукупність особистісних та ситуативних факторів, які спонукають до активності (діяльності) людини» [2, с. 4]. Такий підхід дозволяє розглядати мотивацію не лише як індивідуальну характеристику, а як явище, тісно пов'язане з організацією освітнього процесу, його методикою, формами і засобами.

У свою чергу, науковці В. Одинцова та О. Денисенко вважають, що «мотивація – це так звані психічні явища, що стали спонуканням до виконання тієї або іншої дії, учинку, що визначають активність особистості та її спрямованість на досягнення запланованого результату» [3, с. 60]. З огляду на ці підходи, мотивація в освіті постає як центральна ланка, яка формує готовність до саморозвитку та самореалізації, забезпечує активну участь здобувачів освіти в освітньому процесі. Таким чином, мотивацію можна визначити як внутрішній механізм регуляції поведінки, що спонукає до цілеспрямованої діяльності в умовах конкретної ситуації, а в освітньому контексті – як сукупність внутрішніх і зовнішніх чинників, які визначають ставлення студента до навчання, впливають на його активність, успішність і професійне самовизначення.

У структурі мотивації традиційно виокремлюють її внутрішні та зовнішні джерела.

Внутрішня мотивація проявляється у прагненні особистості до знань, самовдосконалення, досягнення, тоді як зовнішня – зумовлена соціальними факторами: оцінками, нагородами, контролем. Пізнавальна мотивація пов'язана з інтересом до самого процесу навчання, дослідження, розв'язання проблемних завдань. Професійна мотивація, своєю чергою, орієнтована на майбутню професійну діяльність і передбачає свідоме ставлення до оволодіння фахом, формування професійних компетентностей.

Професійна мотивація як окрема складова загального мотиваційного поля здобувача освіти має вирішальне значення в умовах професійної освіти. На думку дослідниці О. Пінської, професійна мотивація як властивість особистості є «системою цілей, потреб, що спонукають студента

до активного засвоєння знань, оволодіння вміннями і навичками, свідомого ставлення до професії» [4].

Цілеспрямоване формування у студентів професійної мотивації є одним із першочергових завдань сучасної вищої освіти, особливо з огляду на вимоги ринку праці, що постійно змінюється, і необхідність підготовки конкурентоспроможних фахівців.

Окремої уваги заслуговує поняття «мотивація до навчання». Науковці О. Тіщук, О. Маєвська і Т. Чернова трактують її як «усвідомлене розуміння, навіщо це навчання, бажання отримати найкращий результат від навчання та усвідомлені дії на шляху до цього результату без постійних зовнішніх стимулів та без потреби зовнішнього впливу» [5]. Такий підхід акцентує на автономності й суб'єктності здобувача освіти, здатного самостійно регулювати свою освітню діяльність.

На думку дослідників О. Васюк, С. Виговської, А. Виговського, «мотивація навчання визначається як вид мотивації, що включена в діяльність учіння, навчальну діяльність. Мотивація навчання складається зі спонукань (потреби, сенс навчання, його мотиви, цілі, емоції, інтереси), що постійно змінюються і вступають у нові відносини одне з одним» [6, с. 90]. Отже, навчальну мотивацію можна розглядати як динамічну, змінну систему, яка формується під впливом багатьох чинників – як особистісних, так і соціально-освітніх.

У нашому дослідженні мотивація до навчання розглядається як цілісне психолого-педагогічне явище, яке поєднує когнітивний, емоційний і поведінковий компоненти й забезпечує активну участь здобувача освіти в освітньому процесі. Особливої актуальності це питання набуває в умовах цифрового освітнього середовища, де традиційні способи впливу на студентську мотивацію трансформуються або втрачають ефективність, а на перший план виходять нові механізми залучення та стимулювання навчальної активності.

Мотиваційні стратегії навчання ми розуміємо як систему дій, методів, прийомів, організаційних рішень, спрямованих на формування, підтримку і розвиток внутрішнього прагнення здобувача освіти до навчальної діяльності.

Ефективність цих стратегій зростає за умови їх адаптації до умов цифрового освітнього середовища, яке постає не лише як технічна платформа для передачі знань, а як повноцінне освітнє середовище з власною логікою взаємодії, формами комунікації та специфікою організації навчання.

Під цифровим освітнім середовищем варто розуміти системно організований цифровий простір, у межах якого здійснюється взаємодія між

учасниками освітнього процесу з використанням сучасних цифрових технологій, ресурсів, сервісів.

Це середовище об'єднує інструменти для синхронної й асинхронної взаємодії, цифровий навчальний контент, електронні платформи, засоби комунікації, аналітики та зворотного зв'язку.

При цьому важливою рисою цифрового середовища є його відкритість, мобільність і здатність до персоналізації навчання.

Концепція цифрової трансформації освіти і науки України на період до 2026 року наголошує на необхідності створення дієвого цифрового освітнього простору, удосконалення цифрового контенту, організаційних форм, методів, засобів навчання, розвитку цифрової інфраструктури та забезпечення доступу до якісного інтернету [7]. Це свідчить про те, що цифрове освітнє середовище визнається ключовим чинником модернізації освітньої сфери в цілому.

За визначенням науковців В. Марченко та А. Єфремової, цифрове освітнє середовище є «основою для організації синхронних та асинхронних занять здобувачів освіти; використання інформаційно-цифрових, хмарних технологій для розробки педагогами контенту; розвиток дистанційної комунікації з використанням програмного забезпечення для відеозустрічей, відеоконференцій, консультацій» [8, с. 238]. Таке середовище значною мірою впливає не лише на формат проведення занять, а й на типи комунікації, наявність оперативного зворотного зв'язку, можливості самостійної роботи й доступу до ресурсів.

Дослідниця Н. Павлова визначає цифрове освітнє середовище як «штучно створене освітнє середовище, в якому дидактичні цілі навчання, співпраця і комунікація учасників освітнього процесу досягається шляхом виваженого і доцільного використання цифрових технологій» [9, с. 74]. Такий підхід підкреслює цілеспрямований характер цифровізації освітнього простору, в якому технології не є самоціллю, а служать засобом досягнення педагогічних цілей і розвитку учасників освітнього процесу.

Варто зазначити, що цифрові технології значно змінюють характер і динаміку освітнього процесу, що, у свою чергу, позначається на характері мотивації здобувачів освіти.

З одного боку, цифровізація створює додаткові можливості для персоналізованого навчання, миттєвого зворотного зв'язку, візуалізації навчального матеріалу, реалізації самостійної роботи; з іншого – вимагає нових підходів до мотивації, оскільки пасивне споживання цифрового контенту не забезпечує глибокого засвоєння знань і навичок.

Питання мотивації в цифровому середовищі вимагає переосмислення педагогічної ролі викладача як фасилітатора й ментора.

Перевагами цифровізації освітнього процесу для розвитку мотивації здобувачів освіти є, насамперед, розширення доступу до знань і освітніх ресурсів.

Завдяки онлайн-платформам, відкритим курсам, цифровим бібліотекам, студенти можуть самостійно обирати зручний темп навчання, повертатися до матеріалу у разі потреби, брати участь у віртуальних конференціях і семінарах.

Такий підхід підсилює суб'єктність студента, формує навички самоорганізації, самостійності та критичного мислення, що є базовими для мотиваційного розвитку.

Ще одним вагомим позитивним чинником є використання інтерактивних інструментів, що забезпечують емоційне залучення студентів до освітнього процесу.

Ігрові елементи, тестування з миттєвим зворотним зв'язком, візуалізація результатів навчання стимулюють інтерес, створюють ефект досягнення та підвищують рівень залученості. Ці чинники мають безпосередній вплив на внутрішню мотивацію, формуючи в здобувачів освіти позитивне ставлення до навчання.

Однак цифровізація освіти має й ризики, які можуть негативно позначитися на мотиваційному стані студентів. Один із ключових ризиків – втрата живого міжособистісного контакту, що нерідко знижує рівень емоційного включення.

У разі відсутності ефективної комунікації з викладачем або однолітками студенти можуть відчувати ізольованість, байдужість до освітнього процесу, що призводить до демотивації. Відтак роль викладача у цифровому середовищі трансформується: він стає не лише транслятором знань, а й наставником, модератором, фасилітатором.

Ще один виклик – це перевантаження інформацією. Здобувачі освіти в цифровому середовищі часто мають справу з великою кількістю несистематизованого контенту, що створює ефект «інформаційного шуму» і потребує навичок критичного відбору та управління знаннями. Якщо такі навички не сформовані, студент почувається дезорієнтованим, що також знижує його мотивацію до навчання.

Адаптація мотиваційних стратегій навчання до умов цифрового середовища передбачає використання технологічних рішень, які не просто передають інформацію, а є інтерактивними, персоналізованими і здатними підтримувати інтерес до навчання.

На основі аналізу наукових джерел, а також результатів власних досліджень, можна виокремити низку мотиваційних стратегій навчання в умовах цифрового освітнього середовища.

Одним з ефективних підходів є гейміфікація, яка передбачає використання ігрових елементів (нагороди, бали, рейтинги) в неігровому контексті. Такі платформи як Kahoot, Quizizz або Classcraft дозволяють перетворити звичайне навчання на змагальний і динамічний процес, що активізує студентів та створює ситуацію успіху.

Іншою ефективною стратегією є адаптивне навчання – це методика, за якої навчальні завдання підлаштовуються під рівень підготовки кожного студента. Цей підхід дозволяє уникнути нудьги або перевантаження, адже студент отримує посилені для себе завдання, що відповідають його поточному рівню знань. Подібна стратегія підвищує впевненість у власних силах і, відповідно, мотивацію до подальшого навчання.

Особливу роль відіграє соціальне навчання, яке передбачає взаємодію студентів у групах, участь у форумах, спільне виконання завдань. Соціальна підтримка, взаємне навчання, обмін досвідом є потужним мотиваційним фактором. Завдяки цифровим інструментам, таким як Google Workspace, Discord, Microsoft Teams, можлива ефективна організація командної роботи навіть у дистанційному форматі.

Інтерактивне оцінювання з можливістю отримати миттєвий зворотний зв'язок також сприяє формуванню мотивації. Студенти бачать результат своєї роботи, мають змогу виправити помилки, отримати пояснення та поради. Такий підхід забезпечує прозорість оцінювання і формує розуміння освітніх цілей, що важливо для внутрішньої мотивації.

Проектне навчання у цифровому форматі дозволяє студентам виконувати практично значущі завдання, пов'язані з майбутньою професійною діяльністю. Онлайн-дошки (наприклад, Miro, Padlet), сервіси для спільної роботи над документами та презентаціями створюють умови для реалізації командних проєктів, що формує відповідальність, самостійність і професійну орієнтацію здобувачів освіти.

Мотивація через цифрову творчість є ще однією перспективною стратегією. Студенти створюють власні блоги, відео, подкасти, електронні портфоліо, що сприяє їхній самореалізації, розвитку креативності та рефлексії щодо власного навчального поступу. Такий підхід особливо ефективний у професійній освіті, де важливо розвивати здатність до самопрезентації та публічної комунікації.

Нами укладено таблицю 1, в якій систематизовано ключові стратегії, які можуть бути використані викладачами для формування та підтримки навчальної і професійної мотивації студентів у цифровому освітньому середовищі. Запропоновані підходи орієнтовані на активізацію пізнавального інтересу, підвищення залученості, розвиток самостійності, а також формування орієнтації на професійну діяльність.

Таблиця 1

Ефективні мотиваційні стратегії навчання у цифровому освітньому середовищі при підготовці майбутніх фахівців професійної освіти

Назва стратегії	Коротка характеристика	Приклади цифрових інструментів	Очікуваний мотиваційний ефект
Гейміфікація	Використання ігрових елементів (нагород, рейтингів, балів) у навчанні	Kahoot, Quizizz, Classcraft	Підвищення інтересу, емоційне залучення, мотивація до участі
Адаптивне навчання	Побудова індивідуальної траєкторії навчання залежно від потреб і рівня студента	Moodle (адаптивні тести), SmartTutor	Уникнення перевантаження, підтримка внутрішньої мотивації
Соціальне навчання	Взаємодія у цифрових командах, навчання через співпрацю	Google Workspace, Microsoft Teams, Discord	Мотивація через взаємопідтримку, командну відповідальність
Інтерактивне оцінювання	Формування зворотного зв'язку, відстеження прогресу через онлайн-тести, квізи	Google Forms, Mentimeter, Socrative	Зростання впевненості, орієнтація на результат, самокорекція
Проектне навчання	Виконання онлайн-проектів із реальними проблемами або професійним спрямуванням	Miro, Trello, Padlet, Canva	Розвиток професійної мотивації, практичних умінь, самореалізації
Цифрова творчість	Створення індивідуального цифрового продукту: відео, блогу, подкасту тощо	YouTube, Blogger, Canva, Anchor	Самовираження, усвідомлення значущості результатів діяльності

Особливості мотивації майбутніх фахівців професійної освіти зумовлені характером їхньої підготовки, що поєднує теоретичне навчання з практичною діяльністю. Для цієї категорії здобувачів освіти провідним

джерелом мотивації виступає орієнтація на майбутню професійну самореалізацію, а отже, навчання має бути максимально наближеним до умов реального виробництва, практик, ситуацій, які виникають у професійному середовищі. Саме тому важливим чинником у формуванні навчальної мотивації таких студентів є практична спрямованість змісту освіти.

Цифрові технології відкривають широкі можливості для моделювання професійних ситуацій, використання симуляторів, віртуальної та доповненої реальності, кейс-методів, цифрових тренажерів.

Такі інструменти дозволяють створювати ситуації навчання, максимально наближені до реальних умов, що суттєво підвищує рівень мотивації здобувачів освіти. Наприклад, віртуальні лабораторії або VR-сценарії дозволяють студентам-педагогам моделювати уроки, взаємодіяти з віртуальними учнями, аналізувати свої дії в безпечному середовищі.

Роль наставництва в цифровому середовищі не втрачає актуальності, а навпаки – набуває нових форм. Куратори, ментори, тьютори можуть супроводжувати здобувача освіти впродовж його освітньої траєкторії, надавати підтримку через цифрові канали комунікації, організовувати консультації, супервізії, вебінари. Наявність постійного зворотного зв'язку, увага до особистих освітніх цілей студента формують довіру до освітнього середовища, що позитивно впливає на мотивацію.

Важливо, що в умовах цифрового середовища реалізація мотиваційних стратегій навчання вимагає інтеграції психолого-педагогічних знань з цифровою грамотністю викладача. Викладач має вміти обирати відповідні цифрові інструменти, враховуючи індивідуальні потреби студентів, характер завдань, тип мотивації, яку потрібно активізувати. Це означає, що цифрова трансформація освіти передбачає не лише зміну технологій, а й перегляд педагогічних підходів, ролей і компетентностей усіх учасників освітнього процесу.

З метою виявлення особливостей впливу цифрового освітнього середовища на мотиваційні стратегії навчання здобувачів вищої освіти, уточнення чинників, що стимулюють або гальмують мотивацію, а також виявлення практик, які, на думку студентів, є ефективними в умовах цифрового освітнього середовища, упродовж 2024-2025 років було проведено експериментальне дослідження. Ініціатором дослідження виступила кафедра педагогіки та освітнього менеджменту імені Богдана Ступарика Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. Для досягнення мети дослідження було використано метод анкетування, яким охоплено 110 студентів освітнього рівня бакалавр. Респонденти навчаються за спеціальностями: «Професійна освіта.

Цифрові технології», «Дошкільна освіта» педагогічного факультету; «Середня освіта (історія)» факультету історії, політології та міжнародних відносин; «Середня освіта (українська мова і література)», «Середня освіта (польська мова і література)» факультету філології; «Середня освіта (фізика)» фізико-технічного факультету; «Середня освіта (математика)» та «Інженерія програмного забезпечення» факультету математики та інформатики ПНУ ім. В. Стефаника.

Анкета під назвою «Особливості мотиваційних стратегій навчання в освітньому процесі» включала як закриті запитання, так і відкриті, що стимулювали студентів до самостійного формулювання думок. Аналіз результатів засвідчив, що найвагомішими чинниками, які впливають на мотивацію до навчання, респонденти вважають: цікавість до нової інформації (72%), кар'єрні перспективи (64%), особистість і стиль роботи викладача (61%), підтримку колективу (38%), оцінювання (36%) та матеріальну винагороду або стипендіальне заохочення (25%). Отже, найпотужнішими мотиваційними факторами виступають ті, що мають внутрішню природу або пов'язані із самореалізацією, тоді як зовнішні чинники відіграють другорядну роль.

Серед демотиваційних чинників найчастіше згадуваними були: перевантаження теоретичним матеріалом без практичної складової (68%), нецікава подача матеріалу викладачем (59%), низький рівень організації онлайн-занять (52%), відсутність зворотного зв'язку (41%), емоційне вигорання (35%) та технічні труднощі при використанні цифрових платформ (29%).

На запитання «Наскільки ви вважаєте себе мотивованою особистістю до навчання?» студенти відповіли наступним чином: «повністю мотивований/а» – 24%; «здебільшого мотивований/а» – 52%; «мотивую себе час від часу» – 19%; «рідко відчуваю мотивацію» – 5%. Це свідчить про те, що більшість студентів усвідомлюють важливість саморегуляції власної мотивації, хоча й відзначають коливання в її стабільності.

Цікавими виявилися результати на запитання: «Які цифрові інструменти найбільше стимулюють вашу активність під час навчання?» Студенти найчастіше обирали: інтерактивні тести з миттєвим зворотним зв'язком (68%), онлайн-курси з сертифікацією (54%), гейміфіковані платформи (Kahoot!, Quizizz – 46%), командні онлайн-проекти (41%), навчальні відео з практичними прикладами (39%) та адаптивні системи завдань (наприклад, Google Forms з логічною розгалуженістю – 32%).

У питанні «Який формат роботи в цифровому середовищі мотивує вас найбільше?» студенти обирали: проєктна діяльність (59%), гейміфіковане

навчання (48%), самостійне вивчення з подальшою дискусією на заняттях (44%), кейс-методи (39%), наставницька підтримка від викладача (36%).

Останнє відкрите запитання анкети звучало так: «Назвіть одну зміну в цифровому освітньому процесі, яка, на вашу думку, найбільше підвищила б вашу мотивацію».

Студенти висловили такі думки: «більше інтерактиву, ніж лекцій»; «відкритість викладача до комунікації, навіть поза заняттями»; «надання можливості працювати в міні-групах над реальними проєктами»; «відчуття, що те, що ми вивчаємо, дійсно стане в пригоді в професії»; «використання сучасних платформ»; «менше сухої теорії – більше симуляцій і практики». Загалом 87% респондентів висловили переконання, що цифрове середовище здатне як стимулювати, так і знижувати мотивацію залежно від якості організації освітнього процесу.

Отже, результати анкетування підтверджують гіпотезу дослідження про те, що ефективність мотиваційних стратегій навчання у цифровому середовищі залежить не лише від наявності цифрових інструментів, а й від педагогічної майстерності, стилю взаємодії викладача зі студентами, ступеня залученості здобувачів освіти до освітнього процесу та можливості самореалізації в ньому.

Перспективними виявилися ті форми організації, що поєднують цифрові технології з практико-орієнтованим підходом, творчістю, партнерством і зворотним зв'язком.

Висновки. Результати дослідження підтверджують, що ефективне застосування мотиваційних стратегій навчання у цифровому освітньому середовищі сприяє розвитку внутрішньої, пізнавальної та професійної мотивації здобувачів освіти. Цифрове середовище має сприйматися не лише як технічний інструмент, а як інтегрована платформа для особистісно орієнтованої освіти.

Емпіричні результати анкетування 110 студентів різних спеціальностей ПНУ ім. В. Стефаника засвідчили, що ключовими мотиваторами є цікавість до знань, професійна самореалізація, особистість викладача й освітня взаємодія.

Натомість демотивацію викликає надмірна складність матеріалу, слабкий зворотний зв'язок та неорганізованість цифрового простору. Популярними стратегічними інструментами виявилися гейміфікація, проєктне навчання, цифрова творчість і симуляційні технології.

Перспективи подальших досліджень полягають у глибшому вивченні ефективності поєднання різних мотиваційних стратегій навчання із цифровими ресурсами, розробці моделей цифрового наставництва та індивідуалізації освітнього процесу в професійній освіті.

Література:

1. Велика українська енциклопедія. Мотивація. URL: <https://vue.gov.ua/%D0%9C%D0%BE%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F> (дата звернення: 12.07.2025).
2. Лукіянчук А. Мотивація професійної діяльності педагогічних працівників: методичні рекомендації : Біла Церква : БІНПО ДЗВО УМО, 2020. 46 с.
3. Одинцова В., Денисенко О. Методи стимулювання і мотивації навчальної діяльності студентів при вивченні фармакогнозії. *Медична освіта*. 2015. № 3. С. 59-62.
4. Пінська О. Професійна мотивація як засіб підвищення ефективності навчальної діяльності студентів. *Проблеми трудової і професійної підготовки*. 2009. Вип. 14. С. 111-115.
5. Тіщук О., Маєвська О., Чернова Т. Формування мотивації до навчання здобувачів формальної освіти у ЗВО засобами педагогічного коучингу. *Інноваційна педагогіка*. 2024. Вип. 73. С. 209-214.
6. Мотивація навчальної діяльності студентів: монографія / О. Васюк та ін. Київ: Компринт, 2018. 188 с.
7. Концепція цифрової трансформації освіти і науки: МОН запрошує до громадського обговорення. 2021. URL: <https://mon.gov.ua/news/kontseptsiya-tsifrovoi-transformatsii-osviti-i-nauki-mon-zapros hue-do-gromadskogo-obgovorenn ya> (дата звернення: 12.07.2025).
8. Марченко В., Єфремова А. Цифрова трансформація позашкільної освіти. *Дистанційна освіта в Україні: інноваційні, нормативно-правові, педагогічні аспекти*. 2023. № 3. С. 233-242.
9. Павлова Н. Цифрове освітнє середовище у контексті цифровізації освіти. Collection of scientific papers «SCIENTIA». 2024. (July 26, 2024; Zagreb, Croatia). С. 72-75.

References:

1. Velyka ukrainska entsyklopediia. Motyvatsiia [The Great Ukrainian Encyclopedia. Motivation]. URL: <https://vue.gov.ua/%D0%9C%D0%BE%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F> (access obtained: 12.07.2025) [in Ukrainian].
2. Lukiiianchuk A. (2020). Motyvatsiia profesiinoi diialnosti pedahohichnykh pratsivnykiv: metodychni rekomendatsii [Motivation of professional activity of pedagogical workers: methodical recommendations]. Bila Tserkva : BINPO DZVO UMO. 46. [in Ukr].
3. Odyntsova V., Denysenko O. (2015). Metody stymuliuvannia i motyvatsii navchalnoi diialnosti studentiv pry vyvchenni farmakohnozii [Methods of stimulation and motivation of students' learning activities in the study of pharmacognosy]. *Medychna osvita – Medical education*, 3, 59-62. [in Ukrainian].
4. Pinska O. (2009). Profesiina motyvatsiia yak zasib pidvyshchennia efektyvnosti navchalnoi diialnosti studentiv [Professional motivation as a means of increasing the effectiveness of students' learning activities]. *Problemy trudovoi i profesiinoi pidhotovky – Problems of labor and professional training*, 14, 111-115. [in Ukrainian].
5. Tishchuk O., Maievskia O., Chernova T. (2024). Formuvannia motyvatsii do navchannia zdobuvachiv formalnoi osvity u ZVO zasobamy pedahohichnoho kouchynhu [Formation of motivation to study for formal education students in higher education institutions by means of pedagogical coaching]. *Innovatsiina pedahohika – Innovative pedagogy*, 73, 209-214. [in Ukrainian].

6. Motyvatsiia navchalnoi diialnosti studentiv: monohrafiia [Motivation of students' learning activities: monograph]. (2008). O. Vasiuk ta in. Kyiv: Komprynt. 188. [in Ukrainian].

7. Kontsepsiia tsyfrovoi transformatsii osvity i nauky: MON zaproshuie do hromadskoho obhovorennia [The concept of digital transformation of education and science: MES invites to public discussion]. 2021. URL: <https://mon.gov.ua/news/kontsepsiya-tsifrovoy-transformatsii-osviti-i-nauki-mon-zaproshue-do-gromadskogo-obgovorennia> (access obtained: 12.07.2025) [in Ukrainian].

8. Marchenko V., Yefremova A. (2023). Tsyfrova transformatsiia pozashkilnoi osvity [Digital transformation of out-of-school education]. *Dystantsiina osvita v Ukraini: innovatsiini, normativno-pravovi, pedahohichni aspekty – Distance education in Ukraine: innovative, regulatory, pedagogical aspects*, 3, 233-242. [in Ukrainian].

9. Pavlova N. (2024). Tsyfrove osvitnie seredovyshe u konteksti tsyfrovizatsii osvity [Digital educational environment in the context of digitalization of education]. Collection of scientific papers «SCIENTIA». (July 26, 2024; Zagreb, Croatia), 72-75. [in Ukrainian].